ku zajatým lodím, poněvadž postliminium předpokládá, že nastala jakási újma právní, která se má fikcí odstraniti.

**Postup** (Cesse).

Postupem (cessí) v širším slova smyslu nazývá se každý přechod práva z poměru obligačního pro věřitele vzcházejícího na osobu jinou.

Přechod tento se může zakládati buď

I. v souhlasném projevu vůle obou súčastněných stran (postup smluvený, postup v užším sl. smyslu) nebo

II. v posledním pořízení věřitele nebo

III. ve výroku soudcovském nebo

IV. ve skutečnostech jiných, s nimiž zákon účinek onen spojuje, aniž by jakého projevu vůle účastníků vyžadoval (postup zákonný — cessio legis).

Ad I. Postup smluvený.

1. Rozdíl postupu dobrovolného a nuceného.

Srovnalý projev vůle obou stran postup pohledávky zakládající může buď vzcházeti z volného jejich rozhodnutí nebo může spočívati v okolnostech, z nichž po zákonu vzniká pro věřitele povinnost, určitou pohledávku svoji na druhého převésti. V případě onom mluví se o cessio voluntaria nebo postupu dobrovolném, v případě tomto o cessio necessaria čili postupu nuceném.

Jako případy takového postupu nuceného se uvádějí:

*a)* nabyl-li kdo pohledávky jmenem nebo pro jiného, jest povinen ji tomuto postoupiti (srvn. npř. čl. 368 obch. z.);

*b)* přijal-li věřitel placení své pohledávky od osoby třetí, jest zavázán postoupiti platiteli svá práva proti dlužníku (§§ 1422 a 1423 o. o. z.);

*c)* jsou-li s věcí spojeny určité nároky obligační (npř. nároky ze správy), jest scizitel věcí povinen s ní i nároky tyto na nabývatele převésti (srvn. Hasenöhrl, Oblig. Recht II, str. 187).

2. Podmět.

Subjektem právního jednání cessí zakládajícího jest s jedné strany věřitel práva svá přenášející (postupitel — cedent), s druhé strany osoba práva ona přejímající (cessionář). Dlužník, proti kterému pohledávka postupovaná čelí, nazývá se debitor cessus. Cessionář musí býti vždycky osobou od debitora rozdílnou, ježto jinak by nebylo lze mluviti o cessi, t. j. o převodu pohledávky, nýbrž spíše o jejím prominutí (§ 1445 o. o. z.). Srvn. i rozh. »Gl. U.« č. 7066.

Účastenství debitora při postupu není nikterak třeba, poněvadž jde tu jen o převod práva v tom rozsahu a obsahu, v jakém doposud existovalo, aniž by se tím postavení debitora zhoršovalo. Ovšem že debitor cessus je potud interessován, že od provedení cesse jest věřitelem jeho cessionář a nikoli cedent.

Tomuto interesse debitora učiní se za dost t. zv. denunciací. (O tom níže.)

3. Předmět.

Objektem cesse jest jak § 1393 o. o. z. stanoví »každé scizitelné právo«. Však vzhledem k znění ostatních předpisů o cessí jednajících i vzhledem k tomu, že zákon o převodu práv jiných (věcných, dědických), na jiném místě pojednává, nutno možnost cesse obmeziti toliko na práva věřitelská z poměru obligačního vycházející.

Vyloučena jsou tedy z cesse všecka práva veřejná, jakož i všecka práva osobní, rodinná nebo manželská. Předmětem cesse není také právo dědické jako takové (ovšem že může býti celá pozůstalost již napadlá scizena a s ní i práva obligační část pozůstalosti tvořící na nabyvatele převedena).

Pokud jest objektem cesse nějaké právo obligační, jest lhostejno, z jakého poměru vzešlo, zejména je-li to nárok ex contractu nebo ex delicto neb ex variis causarum figuris (§ 859 o. o. z.). Rovněž nezáleží na tom, jestli pohledávka postupovaná již existuje nebo teprve vzejíti má, je-li bezvýminečná nebo na výmince závislá, je-li splatna nebo časem obmezena, je-li likvidní čili nejistá a p. Taktéž nepodlehá nijaké pochybnosti, že mohou i pohledávky nežalovatelné (naturální) býti postoupeny.

Vždycky však se k platnosti cesse žádá, aby postupované právo bylo scizitelné (§ 1393 o. o. z.).

Z důvodu toho nemohou býti postoupena:

*a*) práva, která lpí na osobě a od ní oddělena býti nemohou (§ 1393 o. o. z.). Za taková sluší pokládati netoliko všecka práva s osobou související, nýbrž i ona, pro jejichž obsah i rozsah jest osobnost věřitelova rozhodnou. Sem patří zejména nárok na zřízení osobní služebnosti, nárok na alimenty, jejichž druh i obsah na osobě věřitelově záleží, nárok na osobní služby, pokud tyto dle osoby oprávněného se řídí; sem patří i pohledávky, které určitou vlastnost věřitelovu předpokládají a tudíž přechodu na osobu vlastností těchto nemající nedopouští (kpř. právo společníka § 1186 o. o. z.).

*b*) práva, jichž postup z důvodů právních nebo národohospodářských positivní předpis zákona zakazuje. Tak tomu jest při

*α*) nárocích na služné a výslužné úředníků veřejných i výslužné jejich vdov, jakož i nárok na služné a výslužné úředníků soukromých, pokud se jedná o obnosy z exekuce vyloučené, při nárocích na mzdy zřízenců soukromých trvale neustanovených, pokud den platební ještě neuplynul a práce nebyla odevzdána (zák. z 21. dubna 1882 č. 123 ř. z., § 7 zák. z 26. května 1888 č. 75 ř. z. a zák. z 29. dubna 1873 č. 68 ř. z. § 5);

*β*) právu předkupním, právu koupě zpátečné a prodeje zpátečného (§§ 1070, 1071, 1074 o. o. z.);

*γ*) legátu pohledávky za živa zůstavitelova (§ 879 č. 4 o. o. z.);

*δ*) pohledávce sporné, jde-li o její postup advokátu, jemuž vydobytí její bylo svěřeno (§ 879 č. 3 o. o. z.);

*ε*) podporách nebo zálohách poskytnutých z veřejných fondů k zmírnění nouze (cís. nař. z 22. pros. 1865 č. 142 ř. z.);

*ζ*) pojistném za vyhořelé budovy, jestliže by tím byl obnos onen určený k znovuzřízení budovy tomuto svému účelu odcizen (dv. dekr. z 18. července 1828 č. 2354 sb. z. s.).

Předmětem cesse jest ovšem vždycky jen právo samo z obligačního poměru vzcházející nikoli však i povinnost s nim související. Stojí-li proti postupovanému právu i nějaký závazek cedentův, nepřechází tento současně s postoupeným právem na cessionáře, nýbrž zůstává i na dále spojen s osobou cedentovou [ač-li ovšem smlouvou samostatnou — assignací — taktéž převeden není (§ 1400 o. o. z.)].

Z pohledávky, jejíž obsah jest dílný, může býti postoupena i jen nějaká část. Je-li tu dluh solidární, lze nárok jen proti jednomu ze solidárně

zavázaných postoupiti. Ovšem že nesmí se tím postavení a vzájemný poměr solidárních dlužníků změniti ani zhoršiti. (Srvn. o tom Hasenöhrl: Oblig. R. II. str. 173 a násl.)

4. Smlouva postupní.

Smlouva postupní uzavřena jest obapolným dohodnutím se stran. Učinky její dostavují se ihned, jakmile dohodnutí toto náležitě se stalo. Smlouva tato, jako smlouva majetková vůbec musí se opírati o určitý právní důvod (causa cessionis). Důvod tento jest velmi rozmanitý, právě tak jako jest různá causa traditionis. Poněvadž však v právu občanském vůbec nejsou známy smlouvy abstraktní, nýbrž jen concretní, vyžaduje se k platnosti cesse, aby i důvod její byl náležitě vytknut, ku př. jako dar, k cíli placení, jako věno a p.

5. Forma smlouvy postupní.

Co do formy smlouvy postupní bude rozhodným vždycky důvod (causa) cesse, t. j. forma cesse říditi se bude dle formy, jaké se po zákonu žádá k platnosti oné smlouvy, která cessi za základ slouží. Je-li to na př. smlouva o věno nebo smlouva kupní mezi manžely, bude žádoucno sepsati notářský spis (zák. z 25. července 1871 č. 76 ř. z. § 1 lit. *a*, *b*). Jinak bude z pravidla dostatečnou smlouva beze vší formy. Zejména nebude třeba žádati formy notářského spisu ani, je-li postupována pohledávka donandi causa, poněvadž se při darování žádá formy této jen tenkráte, když se darování hned neprovádí, nýbrž v budoucnost odkládá (§ 1 lit. *d* cit. z. »bez skutečného odevzdání«), nikoli však tenkráte, když účinky jeho ihned nastupují. A poněvadž účinky cesse již smlouvou se dostavují (viz níže) nesmí i při cessi o darování se opírající býti žádáno formy zákona z r. 1871 č. 76 ř. z. (Tak i Stubenrauch II. 678. Jinak Hasenöhrl. II. 184. Srvn. i literaturu tam v pozn. 71 citovanou).

Všeobecné předpisy o formě smlouvy postupní platí i tenkráte, je-li pohledávka postupovaná hypothekárně pojištěna. Ovšem, má-li býti převod onen i v knihách pozemkových proveden a tím nabyvatel státi se oprávněným vydati platnou kvitanci vkladní, jaké může dlužník žádati (§ 1426 o. o. z.), musí býti smlouva zřízena ve formě listiny vkladné (§§ 26, 27, 30, 31 zák. knih. §§ 431, 445 o. o. z.). Srvn. i Exner Hyp. R. str. 408 a násl. G. U. W. 10050, 10630.

Při cessi pohledávky směnečné bude zajisté vzhledem k zvláštní povaze obligací skripturních, zejména vzhledem k čl. 39 směn. ř. třeba, aby směnka byla odevzdána cessionáři a aby k průkazu jeho legitimace (čl. 36 sm. ř.) byl postup na papíře vyznačen.

6. Účinky postupu.

Cessí přecházejí veškerá postoupená práva tak, jak patřila cedentovi na cessionáře. Ohledně práv těchto přestává býti cedent věřitelem a na jeho místo vstupuje v obligační poměr cessionář, jemuž cedent veškeré průvody a listinné doklady, které v ruce má, vydati jest povinen. Cedent nemůže již pohledávku postoupenou znovu na jiného převésti, za to však může cessionář s pohledávkou nabytou po své vůli mezi živými i na případ smrti disponovati. Zemře-li, aniž by o ní pořídil, spadá jako část jmění jeho na oprávněné dědice.

Pohledávka přechází na cessionáře se všemi

*a)* přednostmi i

*b)* vadami.

Ad *a)* Zejména přecházejí s ní i všecky její akcesse s ní spojené, jako na př. rukojemství, úroky i právo k vedení exekuce, přechází i nárok na převedení zástavního práva pro ni zřízeného, t. j. na odevzdání zástavy ruční resp. vklad převodu hypothéky v knihách pozemkových. Podobně přecházejí s pohledávkou i jiné výhody s ní sloučené na př. právo na přednější nebo výhodnější uspokojení buď v prvnější třídě věřitelů (§§ 43 až 48 konk. ř.) nebo z objektů, na které pro jiné pohledávky sáhnouti nelze (pohledávky z alimentů, jde-li o exekuci na služné nebo mzdu § 292 exek ř., čl. IX. č. 8 úv. z. k ex. ř.) a p.

Ovšem že výhod v osobě cedenta nebo v jeho zvláštních vlastnostech založených, však s pohledávkou jako takovou nesouvisících se cessionář dovolávati nemůže.

Ad *b)* Debitor cessus může proti cessionáři činiti všechny ony námitky, které jemu vůči cedentovi nebo i jeho předchůdci příslušely, i ony, které má nyní proti cessionáři samu, ať námitky ty se existence nebo obsahu nebo účinnosti pohledávky dotýkají (§§ 1394, 1396 o. o. z.). Debitor může neplatnost cesse samé namítati a tím popírati aktivní legitimaci cessionáře k žalobě.

Z pravidel těchto nastává jen potud výjimka, pokud se cessionář námitek proti pohledávše vzdal, t. j. pokud vůči poctivému nabývateli pohledávku postoupenou za pravou uznal (§ 1396 o. o. z.) a pak dle § 1442 o. o. z. pokud jde o námitku kompensace dlužníku proti předchozím cessionářům příslušející.

Že námitky, které jen z poměrů osobních cedenta jsou čerpány, proti cessionáři činiti nelze, leží na bíledni. To platí obzvláště o všech námitkách procesních v osobních poměrech cedenta založených (na př. spůsobilosti k samostatnému vystupování ve sporu, otázce kauce žalobní a p.).

7. Kdy nastávají účinky postupu a denunciace.

Mezi cedentem a cessionářem vzcházejí účinky cesse ihned, jakmile srovnalý projev vůle se stal t. j. jakmile byla smlouva postupní uzavřena (§ 1392 o. o. z.). Debitor cessus chrání se však ve své důvěře, jestlí nevěda o cessi nastalé bývalému svému věřiteli platí nebo jiné liberatorni s ním jednání předsevezme, nebo jestli vůbec jakékoli jiné jednání právní pohledávky se týkající s cedentem uzavře.

Aby tato důvěra dlužníkova byla vyloučena a aby cesse plný účinek i proti debitoru měla, třeba t. zv. denunciace t. j. třeba, aby dlužník jakýmkoli spůsobem o nastalé cessi byl zpraven. K denunciaci této nevyhledává se, aby od cedenta nebo cessionáře vycházela, postačí když dlužník ať jakoukoli cestou o cessi vědomí nabude (arg. § 1395 o. o. z. slovo »bekannt wird«).

Po nastalé denunciaci jest debitor již výlučně vázán na cedenta jako svého věřitele (§ 1396 o. o. z.).

8. Ručení cedenta cessionáři.

Pro ručení cedenta za pohledávku postoupenou jest především rozhodným obsah smlouvy postupní. Nestanoví-li tato ničeho, přichází k platnosti dispositivní předpis zákonný, dle něhož nutno rozeznávati:

*a)* stal-li se postup bezúplatně či

*b)* úplatně.

Ad *a)* V případě prvém neručí cedent vůbec ani za pravost ani za dobytnost pohledávky postoupené (§ 1397 o. o. z.). Toliko tenkráte, že

by vědomě cizí pohledávku daroval, ručí cessionáři za všecky škodlivé následky, které by tohoto proto stihly (§ 945 o. o. z.).

Ad *b)* Byla-li pohledávka postoupena za nějakou úplatu, ať tato v určitém obnosu peněžitém nebo v jiné hodnotě majetkové záležela, ručí cedent přejímateli pohledávky jak za její pravost, tak za její dobytnost.

Závazek tento jest jednak tím obmezen, že cedent neručí nikdy za více, než co za pohledávku byl obdržel (§ 1397 o. o. z.), a že ručení za dobytnost dle § 1398 o. o. z. i při úplatném postupu jest vyloučeno:

*α)* jestli se přejímatel mohl z veřejných knih o dobytnosti pohledávky přesvědčiti (leč že se byl cedent cessionáři za dobytnost zaručil (§ 928 o. o. z.);

*β)* jestli pohledávka původně dobytná pozdější náhodou (na př. dlužník upadl v konkurs) se nedobytnou stala;

*γ)* jestli nedobytnost její byla samým přejatelem zaviněna. Zavinění takového se dopouští přejímatel, jestli v dobývání její byl liknavým, jestli pohledávku v době, když mohla již býti vypovědělna, nevypověděl, nebo po splatnosti nezažaloval, po dobytém titulu exekučním neexekvoval nebo vůbec jiného jemu přístupného pojištění si zjednati opomenul.

Při cessi nutné (shora č. 1.) ručí cedent jen dle všeobecných zásad platících o poměru, z něhož povinnost k převodu pohledávky vzchází.

Tyto nároky plynoucí pro cessionáře z ručení cedentova za dobytnost a pravost pohledávky nedají se dobře subsumovati pod nároky ze správy dle § 922 o. o. z., nýbrž jsou to spíše žaloby z bezdůvodného obohacení (§ 1447 o. o. z.), ježto čelí k tomu, aby bylo cedentem vráceno to, co za bezcennou nebo méně cennou pohledávku bez důvodu obdržel a čím se tedy obohatil. Neplatí tedy pro promlčení těchto nároků předpis § 933 o. o. z., nýbrž všeobecné zásady pro žaloby z obohacení dané. Srvn. GU. W. 2431, 9859. Stubenrauch II. str. 688.

*g)* Smlouva písemná o postupu zřízená, podléhá poplatku určenému na onen druh právního jednání, které jí za základ slouží.

Ad II. Postup pohledávky poslední vůli.

Postup tento, jenž předpokládá jen jednostranný projev vůle ve formě testamentární učiněný (§ 647 o. o. z.), objevuje se při t. zv. legatum nominis t. j. při odkazu pohledávky, která pořízovateli vůči osobě třetí přísluší (§ 664 o. o. z.).

Účinek tohoto postupu nastává ihned smrtí zůstavitelovou (§ 664 o. o. z.). Nějakého formelního převodu pohledávky dědicem na legatáře není zapotřebí. Chce-li však legatář při pohledávce hypothekární postup onen si dáti v knihách provésti, jest mu si vydobyti úřední vysvědčení dle § 178 cís. pat. z 9. srpna 1854 č. 208 ř. z., na jehož základě vklad knihovní se vykoná.

Ježto tato cesse jest cessí bezúplatnou, nenastává ručení dědice ani za pravost ani za dobytnost pohledávky postoupené (§ 1397 o. o. z.).

Ad III. Výrok soudcovský.

Výrok soudcovský přivádí postup tenkráte, jestli soudce v rozepřích dílčích pohledávku část společného majetku tvořící jednomu podílníku přikazuje, nebo jestli žalovaného uznává za povinna pohledávku svoji žalobci postoupiti a připojuje sankci, že právní mocí tohoto rozhodnutí postup onen za provedený má býti pokládán, nebo konečně jestli v exekuci majetkové na žádost věřitele exekventa buď tomuto pohledávku dlužníkovu

na zaplacení překazuje (§ 316 exek. ř.) nebo jí ve veřejné dražbě nejvíce podávajícímu přiklepává (§§ 278 a 318 exek. ř.). Srvn. Hasenöhrl l. c. 190 a násl.

Účinek tohoto postupu nastává vždy po právní moci dotčeného soudcovského výroku. Pokud jde o postup provedený exekučním přikázáním pohledávky na místo zaplacení, přicházejí co do ručení exekuta za pravost a dobytnost pohledávky přikázané k platnosti tytéž předpisy, jež dány jsou pro úplatnou cessi dobrovolnou (§ 316 exek. ř.).

V ostatních případech cesse soudcovské ručení vůbec nenastává.

Ad IV. Cesse zákonná.

Postup tento nastává:

1. v případě § 1358 o. o. z., jenž stanoví, že rukojmí, který za dlužníka dluh zaplatil, vstupuje ipso jure v práva věřitelova a jest oprávněn od dlužníka náhradu za dluh zapravený žádati.

Jako další případ zákonné cesse se uvádí:

2. čl. 405 obch. z. dle něhož může destinatář práva ze smlouvy povozní prováděti proti povozníkovi jako legální cessionář odesýlatele a

3. přechod příslušenstva pohledávky postupované, který, jak již shora I. č. 6 a bylo uvedeno po zákonu nastává. (Srovn. Hasenöhrl, str. 191 a násl. Stubenrauch II. 677).

Co do otázky ručení předešlého věřitele nutno vždy hleděti ke konkretnímu případu. Bude zajisté vyloučeno vůbec v případě ad 1. a 2., kdežto pro případ ad 3. přijde k působnosti § 1397 resp. 1398 o. o. z.

Co do převodu cenných papírů srvn. články »Giro« a »Papíry cenné.«

V. Právo poplatkové.

Zákon poplatkový rozeznává předkem mezi úplatnými a bezplatnými cessemi. Bezplatný postup podléhá poplatku z darování, při úplatném postupu záleží na předmětu cesse; spočívá-li předmět ten v nějaké »dlužné pohledávce«; určí se poplatek dle smluvené úplaty a dle II. stupnice, záleží-li předmět cesse v právu jiného druhu, podrobena jest cesse poplatku dle smluvené úplaty a dle stupnice III. Prohlášení dlužníkovo připojené k cessi, kterým tuto uznává, prosto jest vedle vyslovného ustanovení zákona poplatku tehdy, když již o původním jednání právním sdělána byla listina (§ 34 lit. *f)* popl. z.).

## Postup pohledávek erárních.

Určité osobě často záleží na tom, aby sama zapravila veřejnoprávní pohledávku, kterou má erár za nějakou jinou osobou. Ku př. někdo nabude majetkového předmětu, na který erár přivádí pro určitou svoji pohledávku ku platnosti věcné nároky. Zde může býti v zájmu držitele oné věci, aby se uchránil uspokojením státní pohledávky před provedením tohoto věcného nároku. Nebo někdo má pohledávku, která zjištěna jest na některém majetkovém předmětu dlužníkově; na témž předmětu vázne však také — v knihách nebo po zákonu — pohledávka eráru s právem přednosti; aby tedy toto právo přednosti nebylo ku platnosti přivedeno ve formě pro následujícího věřitele škodlivé nebo v čas proň nevhodný, splatí tento věřitel pohledávku státu, nejsa k tomu osobně povinen. Má-li pak v takovémto případu platící osoba nabýti toho postavení, aby mohla si od osobního dlužníka opatřiti uspokojení eventuelně žalobou, musí na sebe